

Artificial Intelligence

Chapter-7

Logical Agents

By : J.Razmara
Azərbaycan University

عوامل‌های منطقی

- هدف از بررسی عوامل‌های منطقی طراحی و ساخت عوامل‌هایی است که توانائی نمایش دنیای واقعی و استنتاج برای کشف واقعیات جدید و در نتیجه بکارگیری آنها جهت تصمیم‌گیری در انجام عملیات می‌باشد.
- انسان، چیزهایی را می‌داند و می‌تواند استدلال نماید.
- برای عوامل‌های هوشمند نیز **دانش** و **استدلال** دو عنصر مهم هستند و آنها را قادر به حل مسائل پیچیده و واقعی می‌کند.

عامل مبتنی بر دانش

- مولفه های اصلی عاملهای مبتنی بر دانش :
  - پایگاه دانش (Knowledge Base)
  - مکانیزم استنتاج (Inference Engine)

- پایگاه دانش : بیان واقعیتها و آگاهیهای محیط مسئله با جملات یک زبان رسمی

عامل مبتنی بر دانش

- فرآیند ایجاد و یادگیری عامل:

– **TELL**: به عامل آنچه که لازم است بگو.

– **ASK**: حال عامل می تواند در مورد اعمال خود بپرسد.

- عاملها در دو سطح قابل بررسی هستند:

– **سطح دانش**: عامل چه چیزهایی می داند و چه اهدافی را دنبال می کند.

– **سطح پیاده سازی**: ساختمان داده های مورد استفاده و نحوه کار با آنها چگونه است.

عامل مبتنی بر دانش

- عامل مبتنی بر دانش توانائی:
  - نگهداری حالتها، اعمال و ... را دارد.
  - دریافت ادراکات جدید از بیرون را دارد.
  - بروزآوری دید درونی خود از بیرون را دارد.
  - استنتاج و استخراج خواص پنهان دنیا را دارد.
  - استنتاج و انتخاب اعمال مناسب را دارد.

عامل مبتنی بر دانش

function KB-AGENT(*percept*) **returns** an *action*

static: *KB*, a knowledge base

t, a counter, initially 0, indicating time

TELL (*KB*, MAKE-PERCEPT-SENTENCE (*percept*, *t*))

action $\leftarrow$ ASK (*KB*, MAKE-ACTION-QUERY (*t*))

TELL (*KB*, MAKE-ACTION-SENTENCE (*action*, *t*))

t $\leftarrow$ *t* + 1

return *action*

عامل مبتنی بر دانش

مثال: دنیای WUMPUS

• معیار کارآیی (Performance measure)

- برداشتن طلا : +۱۰۰۰
- افتادن در گودال یا خورده شدن : -۱۰۰۰
- هر عمل : -۱
- شلیک : -۱۰

• محیط (Environment)

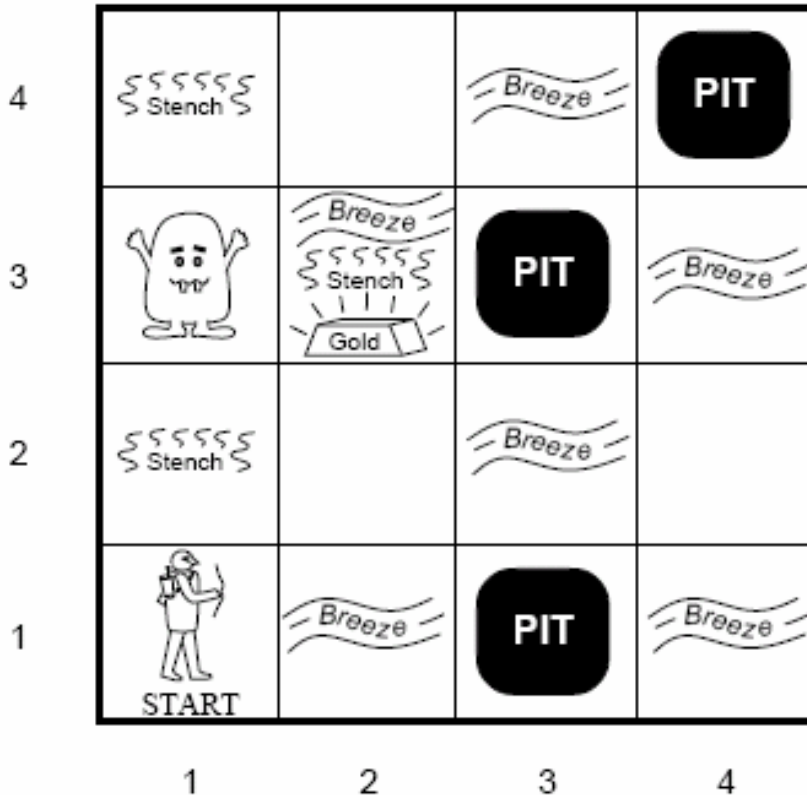
- بوی تعفن در خانه های همجوار وامپوس
- نسیم در خانه های همجوار گودال
- درخشش خانه حاوی طلا
- مرگ وامپوس با شلیک

• عملگرها (Actuators)

- گردش به چپ و راست
- جلو رفتن
- برداشتن و انداختن
- شلیک کردن

• حسگرها (Sensors)

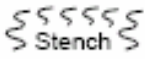

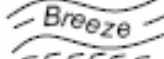
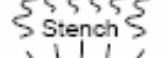
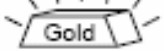

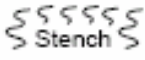

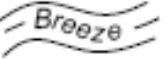

- بوی تعفن
- نسیم
- درخشش
- ضربه

عامل مبتنی بر دانش

مثال: ویژگیهای دنیای WUMPUS

- دسترس پذیر؟ خیر، فقط امکان ادراک خانه های مجاور وجود دارد.
- قطعی؟ بله، هر عملی نتیجه مشخصی دارد.
- اپیزودیک؟ خیر، عملیات به هم وابسته اند.
- ایستا؟ بله، وامپوس و گودالها ثابت هستند.
- گسسته؟ بله.
- تک عاملی؟ بله، وجود وامپوس یک عنصر طبیعی است.

4	 Stench		 Breeze	
3		 Breeze Stench Gold		 Breeze
2	 Stench		 Breeze	
1	 START	 Breeze		 Breeze
	1	2	3	4

عامل مبتنی بر دانش

مثال: جستجو در دنیای WUMPUS

A (Agent) = عامل
B (Breeze) = نسیم
G (Gold) = درخشش، طلا
OK = مربع امن
P (Pit) = گودال
S (Stench) = تعفن
V (Visited) = ملاقات شده
W (Wumpus)

OK			
OK	OK		
A			

عامل مبتنی بر دانش

مثال: جستجو در دنیای WUMPUS

A (Agent) = عامل
B (Breeze) = نسیم
G (Gold) = درخشش، طلا
OK = مربع امن
P (Pit) = گودال
S (Stench) = تعفن
V (Visited) = ملاقات شده
W (Wumpus)

OK	P?		
OK V	OK B A	P?	

عامل مبتنی بر دانش

مثال: جستجو در دنیای WUMPUS

A (Agent) = عامل
B (Breeze) = نسیم
G (Gold) = درخشش، طلا
OK = مربع امن
P (Pit) = گودال
S (Stench) = تعفن
V (Visited) = ملاقات شده
W (Wumpus)

OK	P?		
OK V A	OK V B	P?	

عامل مبتنی بر دانش

مثال: جستجو در دنیای WUMPUS

A (Agent) = عامل
B (Breeze) = نسیم
G (Gold) = درخشش، طلا
OK = مربع امن
P (Pit) = گودال
S (Stench) = تعفن
V (Visited) = ملاقات شده
W (Wumpus) =

W!			
OK S A	OK		
OK ↑ V	OK V B	P!	

عامل مبتنی بر دانش

مثال: جستجو در دنیای WUMPUS

- A (Agent) = عامل
- B (Breeze) = نسیم
- G (Gold) = درخشش، طلا
- OK = مربع امن
- P (Pit) = گودال
- S (Stench) = تعفن
- V (Visited) = ملاقات شده
- W (Wumpus) =

W!			
OK V S	OK → A		
OK V	OK V B	P!	

عامل مبتنی بر دانش

مثال: جستجو در دنیای WUMPUS

A (Agent) = عامل
B (Breeze) = نسیم
G (Gold) = درخشش، طلا
OK = مربع امن
P (Pit) = گودال
S (Stench) = تعفن
V (Visited) = ملاقات شده
W (Wumpus)

W!	OK		
OK V S	OK A	OK	
OK V	OK V B	P!	

عامل مبتنی بر دانش

مثال: جستجو در دنیای WUMPUS

- A (Agent) = عامل
- B (Breeze) = نسیم
- G (Gold) = درخشش، طلا
- OK = مربع امن
- P (Pit) = گودال
- S (Stench) = تعفن
- V (Visited) = ملاقات شده
- W (Wumpus) =

W!	OK S G B A		
OK V S	OK V	OK	
OK V	OK V B	P!	

منطق

- **منطق** عبارت از یک زبان رسمی برای نمایش دانش است که قابلیت بکارگیری و نتیجه گیری در آن وجود دارد.
- برای این زبان:
  - **Syntax** دستورات ساختاری جملات زبان را معرفی می کند.
  - **Semantic** درستی مفهوم جمله را بررسی می کند.
- مثال:
  - در زبان ریاضی عبارت $x+y=4$ یک جمله بوده ولی عبارت $x2y+=$ جمله نیست. (Syntax)
  - جمله $x+y=4$ به ازای $x=2$ و $y=2$ درست بوده ولی به ازای $x=1$ و $y=1$ درست نیست. (Semantic)

منطق

- **استلزام (Entailment)**: به مفهوم پیروی یک جمله از جمله دیگر است. در نمایش ریاضی:

$$\alpha \models \beta$$

- جمله α استلزام جمله β است.
- جمله α جمله β را ایجاد می کند.
- اگر α درست است پس β نیز درست است.
- مثال: جمله $x+y=4$ استلزام جمله $4=x+y$ است.

منطق

- استلزام در دنیای WUMPUS

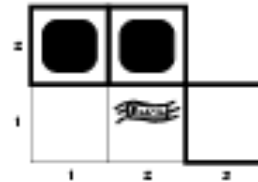
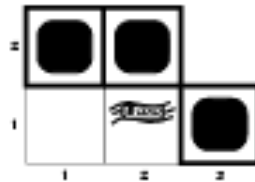
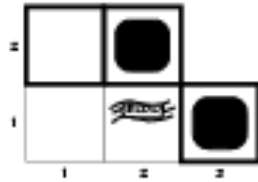
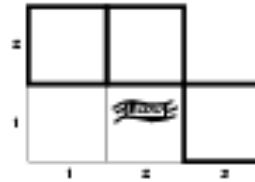
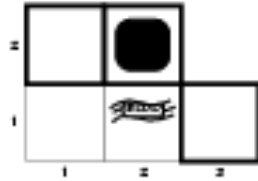
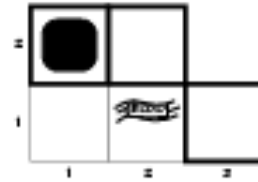
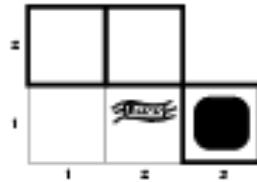
مدلهای ممکن برای سه خانه مشخص شده را در نظر بگیرید.

تعداد حالت‌های ممکن برای این سه خانه برابر هشت می باشد.

P?	P?		
	B → A	P?	

منطق

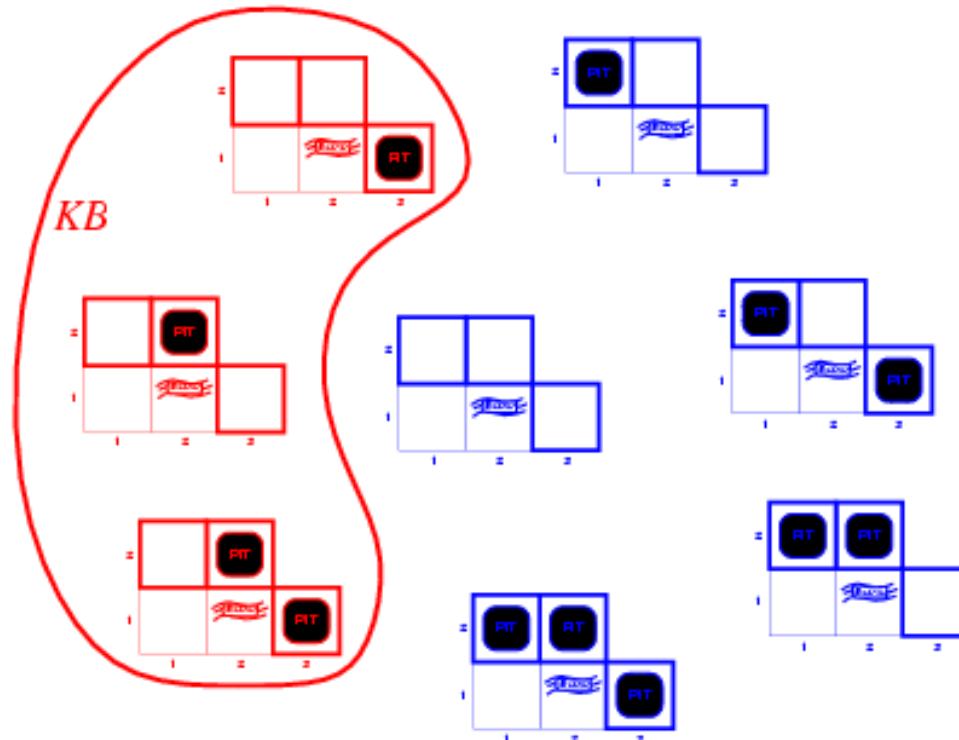
• مدل‌های WUMPUS

منطق

• مدل‌های WUMPUS

KB = WUMPUS World rules + Observations

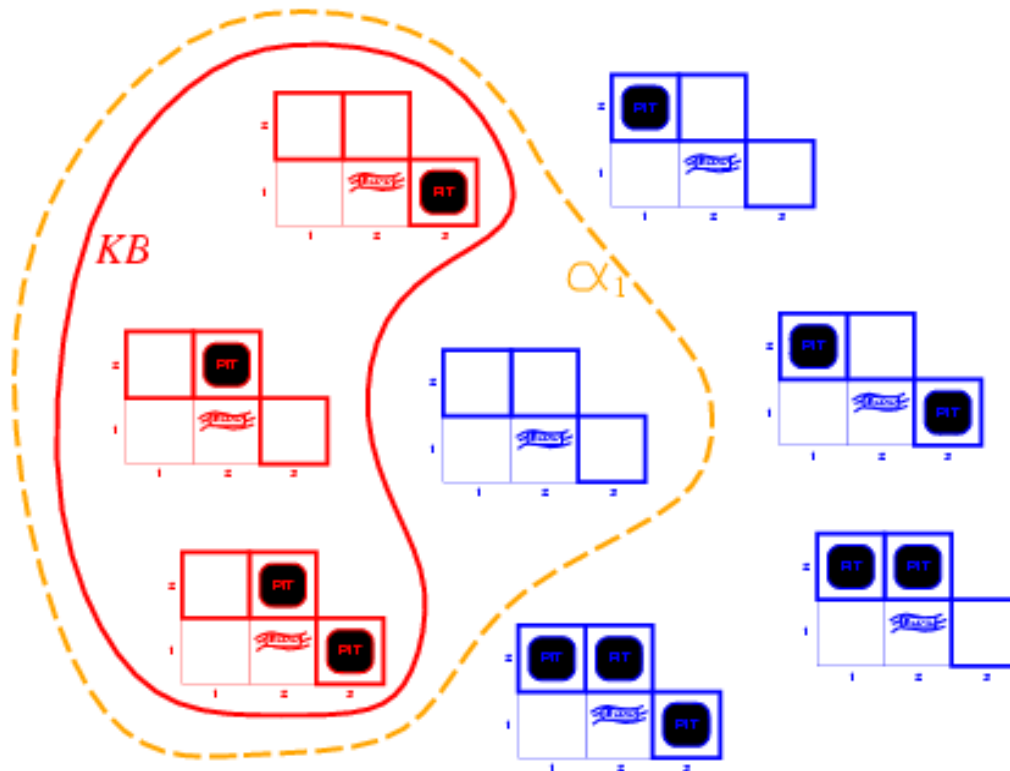

منطق

• مدل‌های WUMPUS

KB = WUMPUS World rules + Observations

$\alpha_1 = \text{“}[1,2] \text{ is safe”}$, $KB \models \alpha_1$

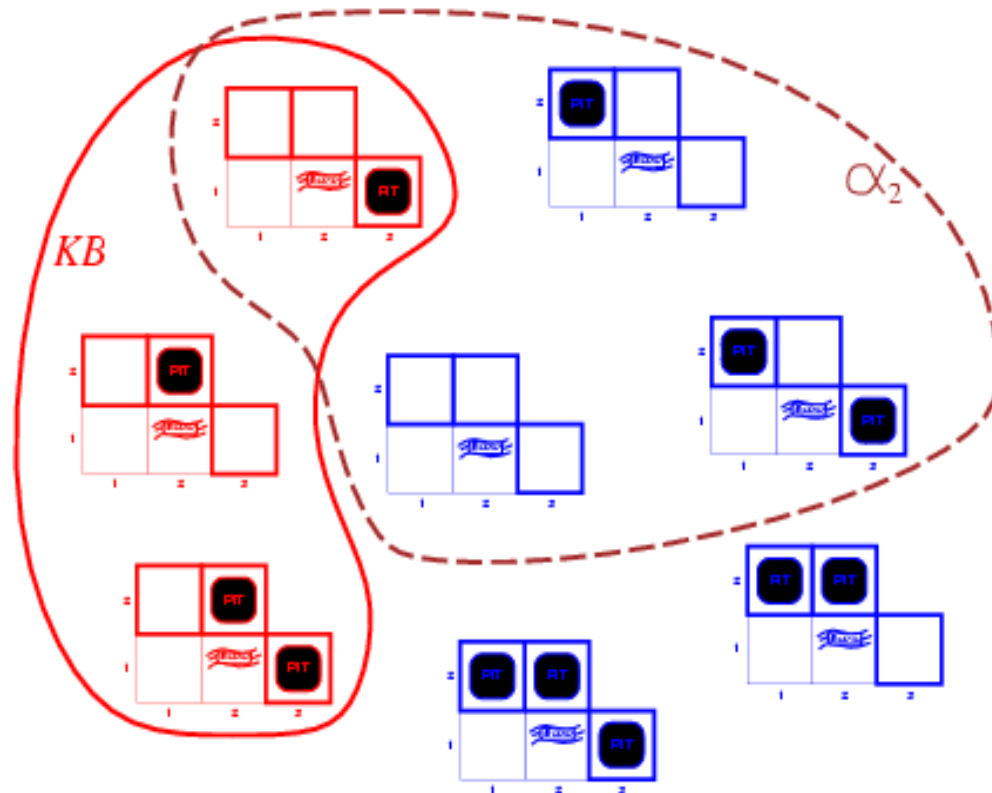

منطق

• مدل‌های WUMPUS

KB = WUMPUS World rules + Observations

$\alpha_2 = \text{“}[2,2] \text{ is safe”}, \text{KB} \not\models \alpha_2$

منطق

- استنتاج (Inference):

اگر جمله α بوسیله روال استنتاج i از KB نتیجه شود گوئیم:

$$KB \vdash_i \alpha$$

– α بوسیله i از KB مشتق می شود.

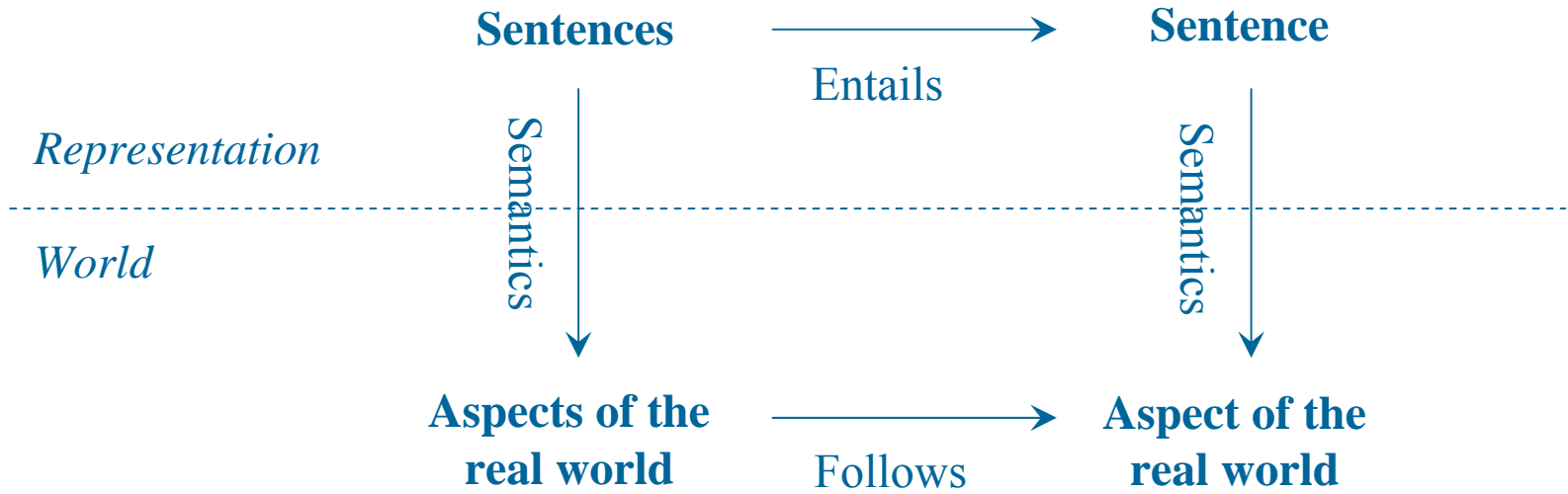
- صحت (Soundness): روال استنتاج i صحیح است اگر:

$$KB \vdash_i \alpha \Rightarrow KB \models \alpha$$

- کامل بودن (Completeness): روال استنتاج i کامل است اگر:

$$KB \models \alpha \Rightarrow KB \vdash_i \alpha$$

منطق

منطق گزاره ای

- منطق گزاره ای (Propositional logic) ساده ترین نوع منطق است.
  - حروف بزرگ برای نمایش گزاره ها استفاده می شود: P, Q, R
  - $True$ و $False$ گزاره های ثابت بوده و هر کدام یک جمله هستند.
  - نقیض: اگر S یک جمله باشد $\neg S$ نیز یک جمله است.
  - ترکیب عطفی: اگر $S1$ و $S2$ جمله باشند $S1 \wedge S2$ نیز یک جمله است.
  - ترکیب فصلی: اگر $S1$ و $S2$ جمله باشند $S1 \vee S2$ نیز یک جمله است.
  - ترکیب شرطی: اگر $S1$ و $S2$ جمله باشند $S1 \Rightarrow S2$ نیز یک جمله است.
  - ترکیب دو شرطی: اگر $S1$ و $S2$ جمله باشند $S1 \Leftrightarrow S2$ نیز یک جمله است.

منطق گزاره ای

- $(\alpha \wedge \beta) \equiv (\beta \wedge \alpha)$ commutativity of $\wedge$
 $(\alpha \vee \beta) \equiv (\beta \vee \alpha)$ commutativity of $\vee$
 $((\alpha \wedge \beta) \wedge \gamma) \equiv (\alpha \wedge (\beta \wedge \gamma))$ associativity of $\wedge$
 $((\alpha \vee \beta) \vee \gamma) \equiv (\alpha \vee (\beta \vee \gamma))$ associativity of $\vee$
 $\neg(\neg\alpha) \equiv \alpha$ double-negation elimination
 $(\alpha \Rightarrow \beta) \equiv (\neg\beta \Rightarrow \neg\alpha)$ contraposition
 $(\alpha \Rightarrow \beta) \equiv (\neg\alpha \vee \beta)$ implication elimination
 $(\alpha \Leftrightarrow \beta) \equiv ((\alpha \Rightarrow \beta) \wedge (\beta \Rightarrow \alpha))$ biconditional elimination
 $\neg(\alpha \wedge \beta) \equiv (\neg\alpha \vee \neg\beta)$ de Morgan
 $\neg(\alpha \vee \beta) \equiv (\neg\alpha \wedge \neg\beta)$ de Morgan
 $(\alpha \wedge (\beta \vee \gamma)) \equiv ((\alpha \wedge \beta) \vee (\alpha \wedge \gamma))$ distributivity of $\wedge$ over $\vee$
 $(\alpha \vee (\beta \wedge \gamma)) \equiv ((\alpha \vee \beta) \wedge (\alpha \vee \gamma))$ distributivity of $\vee$ over $\wedge$

منطق گزاره ای

جدول درستی عملگرهای منطقی

P	Q	$\neg P$	$P \wedge Q$	$P \vee Q$	$P \Rightarrow Q$	$P \Leftrightarrow Q$
<i>False</i>	<i>False</i>	<i>True</i>	<i>False</i>	<i>False</i>	<i>True</i>	<i>True</i>
<i>False</i>	<i>True</i>	<i>True</i>	<i>False</i>	<i>True</i>	<i>True</i>	<i>False</i>
<i>True</i>	<i>False</i>	<i>False</i>	<i>False</i>	<i>True</i>	<i>False</i>	<i>False</i>
<i>True</i>	<i>True</i>	<i>False</i>	<i>True</i>	<i>True</i>	<i>True</i>	<i>True</i>

منطق گزاره ای

- مثال: جملات دنیای WUMPUS در منطق گزاره ای
  - $P_{i,j}$ درست است اگر و فقط اگر در خانه $[i, j]$ گودال باشد.
  - $B_{i,j}$ درست است اگر و فقط اگر در خانه $[i, j]$ نسیم باشد.
  - وجود گودال در یک خانه باعث وزش نسیم در خانه های مجاور می شود.
  - وجود WUMPUS در یک خانه باعث بوی تعفن در خانه های مجاور می شود.

$$\sim P_{1,1}$$

$$\sim B_{1,1}$$

$$B_{2,1}$$

$$B_{1,1} \Leftrightarrow (P_{1,2} \vee P_{2,1})$$

$$B_{2,1} \Leftrightarrow (P_{1,1} \vee P_{2,2} \vee P_{3,1})$$

$$S_{1,1} \Leftrightarrow (W_{2,1} \vee W_{1,2})$$

منطق گزاره ای

- روشهای استدلال در منطق گزاره ای:

- استفاده از قوانین استنتاج:

- تولید جملات جدید از جملات موجود در پایگاه دانش

- پیگیری دنباله ای از جملات برای اثبات

- استفاده از جدول درستی گزاره ها

منطق گزاره ای

- عبارت گزاره ای Horn clause
- شکل نرمال گزاره ای HNF (Horn Normal Form)
- ترکیب عطفی عبارت های KB = Horn

$$P_1 \wedge P_2 \wedge \dots \wedge P_n \Rightarrow Q$$

$$A \wedge (C \Rightarrow B) \wedge (D \wedge F \Rightarrow B) \quad \text{مثال:}$$

- قانون استنتاج مورد استفاده برای عبارات HNF:

$$P_1 \wedge P_2 \wedge \dots \wedge P_n \Rightarrow Q$$

$$P_1 \wedge P_2 \wedge \dots \wedge P_n$$

$$Q$$

استنتاج جلو رو

- استنتاج جلو رو (Forward chaining):
مشخص می کند که آیا عبارت مورد جستجوی Q از عبارات HNF درون پایگاه دانش قابل استنتاج است؟
- اجرا: هر قانونی که قسمت مقدمه آن درون KB درست ارزیابی شده را اعمال نموده و نتیجه آنرا به KB اضافه کن تا وقتی که پاسخ بدست آید.
- مثال:

$L_{1,1}$

Breeze

$(L_{1,1} \wedge \textit{Breeze}) \Rightarrow B_{1,1}$

$B_{1,1}$

استنتاج جلو رو

• مثال:

$$P \Rightarrow Q$$

$$L \wedge M \Rightarrow P$$

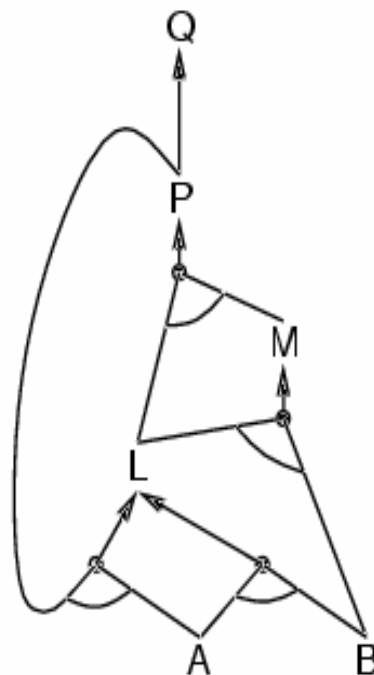
$$B \wedge L \Rightarrow M$$

$$A \wedge P \Rightarrow L$$

$$A \wedge B \Rightarrow L$$

A

B

استنتاج جلو رو

• مثال:

$$P \Rightarrow Q$$

$$L \wedge M \Rightarrow P$$

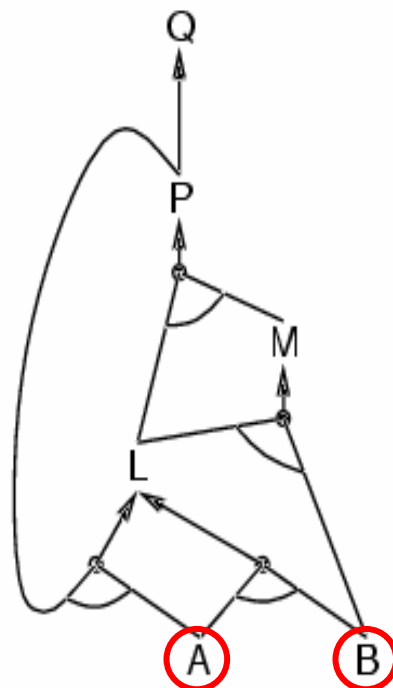
$$B \wedge L \Rightarrow M$$

$$A \wedge P \Rightarrow L$$

$$A \wedge B \Rightarrow L$$

A

B

استنتاج جلو رو

• مثال:

$$P \Rightarrow Q$$

$$L \wedge M \Rightarrow P$$

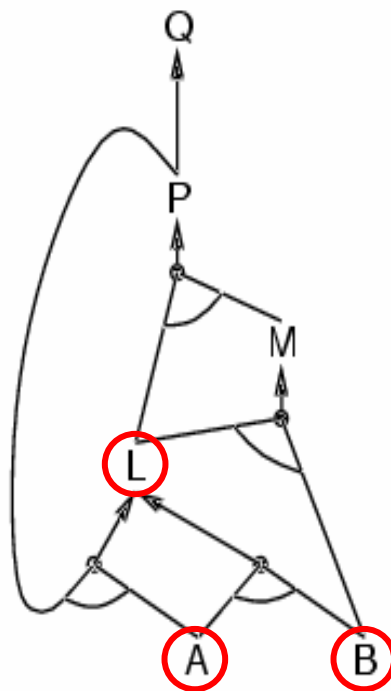
$$B \wedge L \Rightarrow M$$

$$A \wedge P \Rightarrow L$$

$$A \wedge B \Rightarrow L$$

A

B

استنتاج جلو رو

• مثال:

$$P \Rightarrow Q$$

$$L \wedge M \Rightarrow P$$

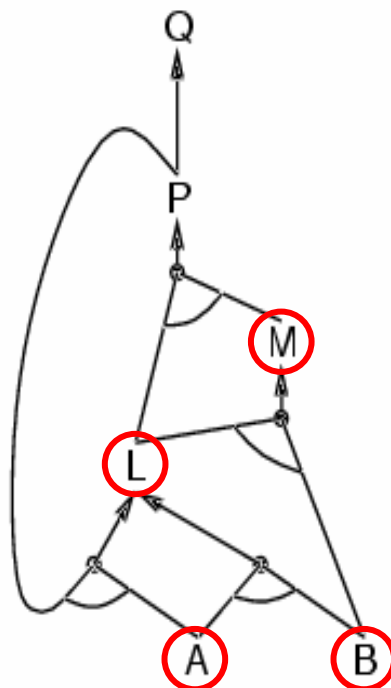
$$B \wedge L \Rightarrow M$$

$$A \wedge P \Rightarrow L$$

$$A \wedge B \Rightarrow L$$

A

B

استنتاج جلو رو

• مثال:

$$P \Rightarrow Q$$

$$L \wedge M \Rightarrow P$$

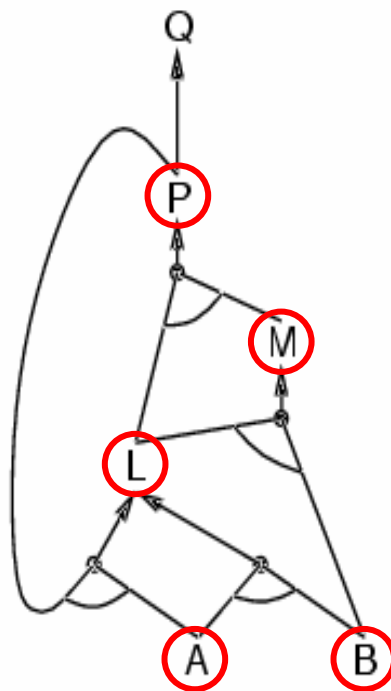
$$B \wedge L \Rightarrow M$$

$$A \wedge P \Rightarrow L$$

$$A \wedge B \Rightarrow L$$

A

B

استنتاج جلو رو

• مثال:

$$P \Rightarrow Q$$

$$L \wedge M \Rightarrow P$$

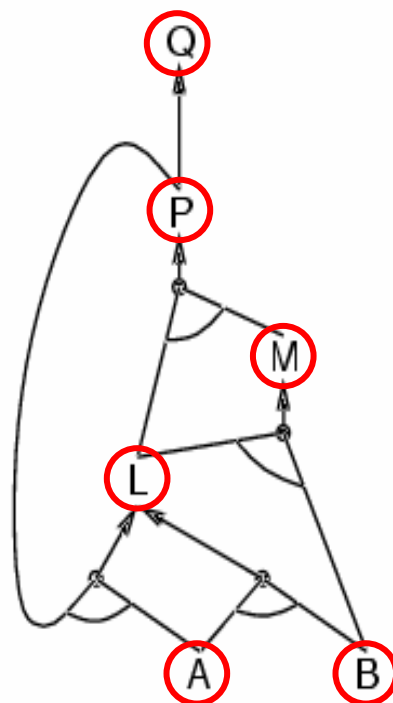
$$B \wedge L \Rightarrow M$$

$$A \wedge P \Rightarrow L$$

$$A \wedge B \Rightarrow L$$

A

B

استنتاج عقب رو

- استنتاج عقب رو (Backward chaining):
برای اثبات عبارت مورد جستجوی Q رو به عقب حرکت کن.
- اجرا: تا زمانی که Q ثابت نشده است تمام شرایط (سمت چپ) قوانینی که منجر به Q می شود را ثابت کن.

استنتاج عقب رو

• مثال:

$$P \Rightarrow Q$$

$$L \wedge M \Rightarrow P$$

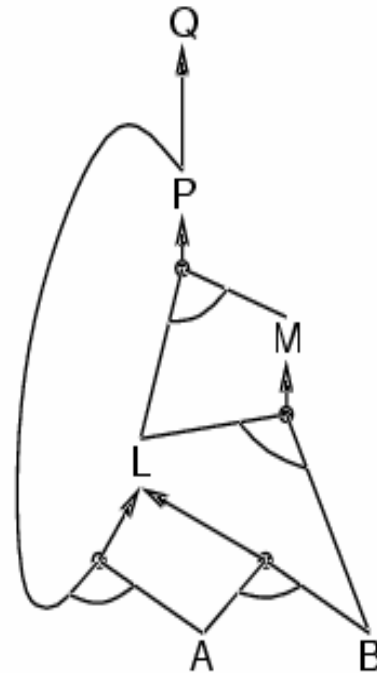
$$B \wedge L \Rightarrow M$$

$$A \wedge P \Rightarrow L$$

$$A \wedge B \Rightarrow L$$

A

B

استنتاج عقب رو

• مثال:

$$P \Rightarrow Q$$

$$L \wedge M \Rightarrow P$$

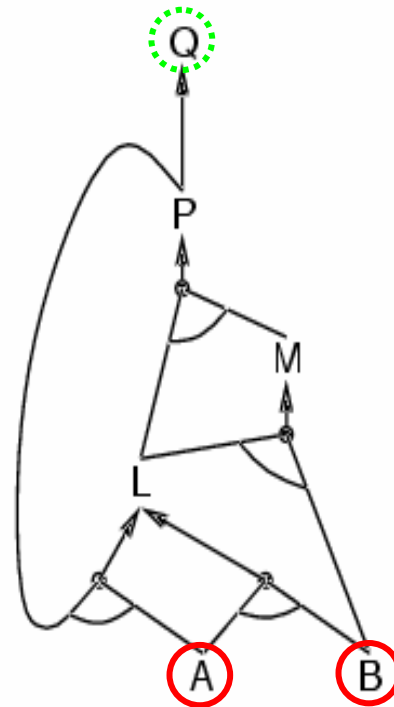
$$B \wedge L \Rightarrow M$$

$$A \wedge P \Rightarrow L$$

$$A \wedge B \Rightarrow L$$

A

B

استنتاج عقب رو

• مثال:

$$P \Rightarrow Q$$

$$L \wedge M \Rightarrow P$$

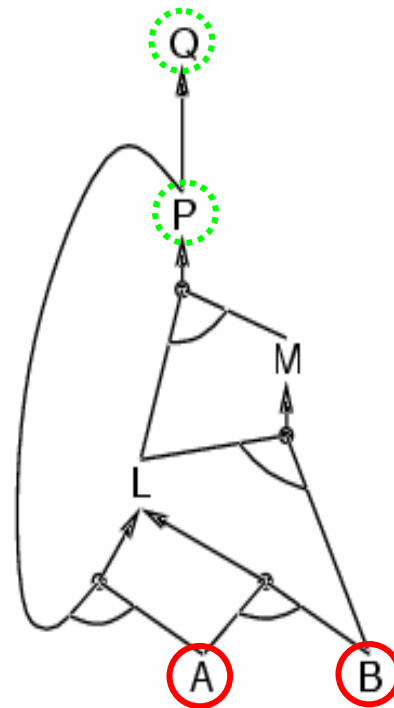
$$B \wedge L \Rightarrow M$$

$$A \wedge P \Rightarrow L$$

$$A \wedge B \Rightarrow L$$

A

B

استنتاج عقب رو

• مثال:

$$P \Rightarrow Q$$

$$L \wedge M \Rightarrow P$$

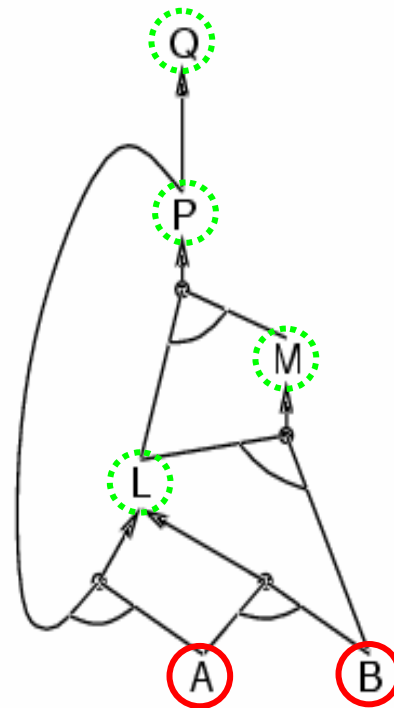
$$B \wedge L \Rightarrow M$$

$$A \wedge P \Rightarrow L$$

$$A \wedge B \Rightarrow L$$

A

B

استنتاج عقب رو

• مثال:

$$P \Rightarrow Q$$

$$L \wedge M \Rightarrow P$$

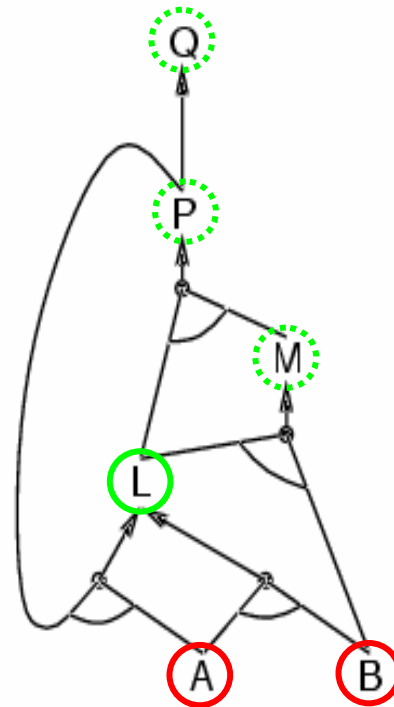
$$B \wedge L \Rightarrow M$$

$$A \wedge P \Rightarrow L$$

$$A \wedge B \Rightarrow L$$

A

B

استنتاج عقب رو

• مثال:

$$P \Rightarrow Q$$

$$L \wedge M \Rightarrow P$$

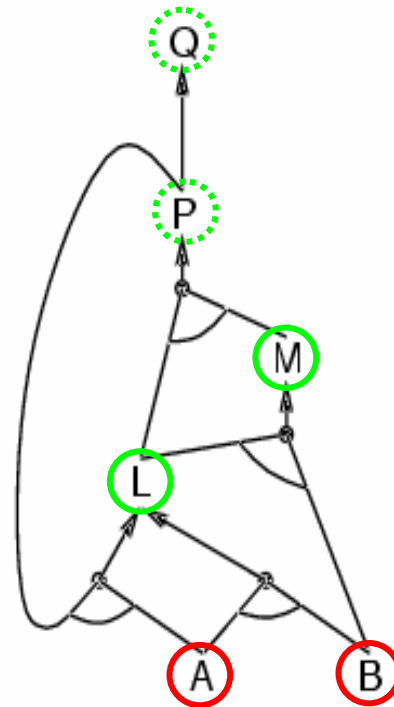
$$B \wedge L \Rightarrow M$$

$$A \wedge P \Rightarrow L$$

$$A \wedge B \Rightarrow L$$

A

B

استنتاج عقب رو

• مثال:

$$P \Rightarrow Q$$

$$L \wedge M \Rightarrow P$$

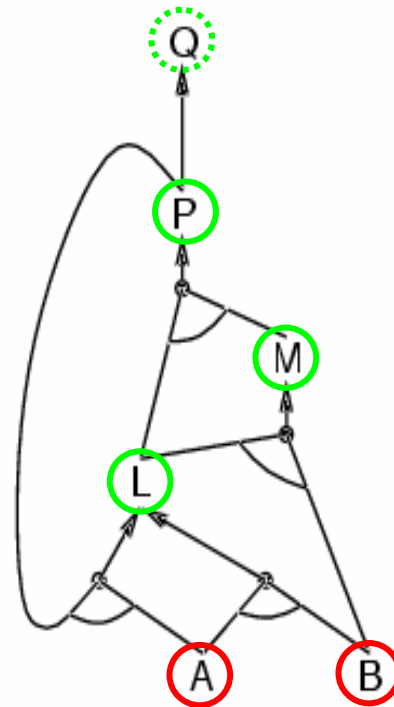
$$B \wedge L \Rightarrow M$$

$$A \wedge P \Rightarrow L$$

$$A \wedge B \Rightarrow L$$

A

B

استنتاج عقب رو

• مثال:

$$P \Rightarrow Q$$

$$L \wedge M \Rightarrow P$$

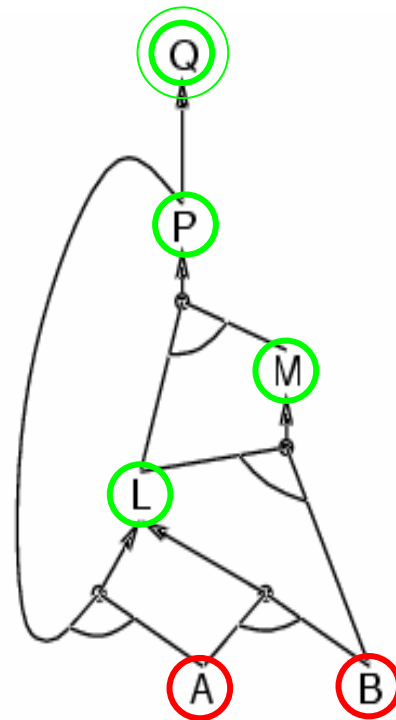
$$B \wedge L \Rightarrow M$$

$$A \wedge P \Rightarrow L$$

$$A \wedge B \Rightarrow L$$

A

B

مقایسه استنتاج جلو رو و استنتاج عقب رو

- استنتاج جلو رو:

- استنتاج مبتنی بر داده (Data driven reasoning)
- بعضی استنتاجهای اضافی صورت می گیرد که در راستای رسیدن به هدف نیست.

- استنتاج عقب رو:

- استنتاج مبتنی بر هدف (Goal directed reasoning)
- استنتاج سریعتر جواب می دهد.

Resolution

- شکل نرمال عطفی:

Conjunction Normal Form (CNF)

جمله ای که شامل ترکیب عطفی از ترکیبات فصلی عبارات می باشد.

Conjunctions of disjunctions of literals

- مثال:

$$(A \vee B) \wedge (\neg B \vee C \vee \neg D) \wedge (C \vee F)$$

Resolution

• تبدیل فرم HNF به CNF:

1. Eliminate $\Leftrightarrow$, replacing $\alpha \Leftrightarrow \beta$ with $(\alpha \Rightarrow \beta) \wedge (\beta \Rightarrow \alpha)$
2. Eliminate $\Rightarrow$, replacing $\alpha \Rightarrow \beta$ with $\neg\alpha \vee \beta$
3. Move $\neg$ inwards using de Morgan's rules and double-negation:

$$\neg(\neg\alpha) \equiv \alpha$$

$$\neg(\alpha \wedge \beta) \equiv \neg\alpha \vee \neg\beta$$

$$\neg(\alpha \vee \beta) \equiv \neg\alpha \wedge \neg\beta$$

4. Apply distributivity law $\vee$ over $\wedge$ wherever possible.

Resolution

• مثال: تبدیل عبارت $B_{1,1} \Leftrightarrow (P_{1,2} \vee P_{2,1})$ به فرم CNF:

$$1. (B_{1,1} \Rightarrow (P_{1,2} \vee P_{2,1})) \wedge ((P_{1,2} \vee P_{2,1}) \Rightarrow B_{1,1})$$

$$2. (\neg B_{1,1} \vee P_{1,2} \vee P_{2,1}) \wedge (\neg(P_{1,2} \vee P_{2,1}) \vee B_{1,1})$$

$$3. (\neg B_{1,1} \vee P_{1,2} \vee P_{2,1}) \wedge ((\neg P_{1,2} \wedge \neg P_{2,1}) \vee B_{1,1})$$

$$4. (\neg B_{1,1} \vee P_{1,2} \vee P_{2,1}) \wedge (\neg P_{1,2} \vee B_{1,1}) \wedge (\neg P_{2,1} \vee B_{1,1})$$

Resolution

- قانون استنتاج رزولوشن واحد: Unit Resolution Inference Rule

$$\frac{l_1 \vee \dots \vee l_k, m}{l_1 \vee \dots \vee l_{i-1} \vee l_{i+1} \vee \dots \vee l_k}$$

که m و l_i با همدیگر متناقض هستند.

- مثال:

$$\frac{P_{1,1} \vee P_{2,2} \vee P_{3,1}, \neg P_{2,2}}{P_{1,1} \vee P_{3,1}}$$

Resolution

• قانون استنتاج رزولوشن کامل: Full Resolution Inference Rule

$$l_1 \vee \dots \vee l_k, m_1 \vee \dots \vee m_n$$

$$l_1 \vee \dots \vee l_{i-1} \vee l_{i+1} \vee \dots \vee l_k \vee m_1 \vee \dots \vee m_{j-1} \vee m_{j+1} \vee \dots \vee m_n$$

که l_i و m_j با همدیگر متناقض هستند.

• مثال:

$$P_{1,1} \vee P_{3,1}, \neg P_{1,1} \vee \neg P_{2,2}$$

$$P_{3,1} \vee \neg P_{2,2}$$